

ve manaya yönelerek hadis olarak kabul etmişlerdir. Söz: Tabiinden Hasan-ı Basri'ye ve daha başkalarına atfedilmektedir. Bak: Aliyyül-Kââri, Mevzûât, shf. 83, İslâm Araşt. Enst. Kitap nu. 2939.

(3) Allah'dan inzâl buyrulan hakiki İncil'in (bugünkü tahrif edilmiş aslından bozulmuş uydurma İncil değil) metninde geçen hükmü biz, kitabımız Kur'an-ı Kerim'in Haşr sûresinin 19.ncü âyetinde buluyoruz.

(4) Bir mısra:

— «Mağrur olup deme, varımı ben gibi,

Bir muhalif rüzgâr eser, savurur harman gibi.»

(5) Bu hususta geniş bilgi almak isteyenler, Ruhul Beyân, Cilt 3, Sh. 514 e müracaat etmeleri tavsiye olunur.

(6) Geniş bilgi için bak, Nuh sûresi âyet: 14, H. B. Çantay, Kur'an-ı Hakîm ve Meâl-i Kerim, Cilt 3, Sh. 1096, dip not 22.

(7) Tin sûresi âyet 4, bütün insanları, boyu bosu yerinde, sureti güzel, kâinatın bütün hususiyetlerine sahip bir şekilde.. Bak adı geçen tercüme 1197, dip not 5-6.

(8) Bu küçük kitabın hacmi, böyle mevzuları genişçe izah etmeğe müsait değildir.

(9) Yani mevcudun her parçasına uygun hücre ve dokuların meydana gelmesini sağlar.

(10) Kanla ilgili, kandan meydana gelen.

(11) Kassar: ağır bir madde ile döve döve kendir, kenevir vs. gibi maddeleri beyazlaştıran adama denir.

(12) Sidik.

(13) Mâ-i Mehin, menf, nutfe, değersiz su, balçık.

(14) Yani, Allah Teâlâ.

(15) İnanır ve kalben tasdik ederiz ki bu, böyle olacaktır. Allah buna elbette muktedirdir.

(16) Böyle bir kalb: İlâhi taksimata rıza, kanaat, Allah Teâlâ'ya tam teseli-miyet, cömertlik, tevazuu, yumuşak huyluluk vs. ahlâk-ı hamideye sahiptir.

(17) Kalb veya diğer bir ifade ile ruh, yani Ademoğlunun hakikatını teşkil eden varlık Allah Teâlâ'dan bir cüzdür. Nitekim İsrâ sûresinin 85. âyetinde Cenab-ı Hak: «Habibim sana ruh hakkında soruyorlar. Ey Peygamberim cevaben onlara söyle: — Ruh, Rabbin emrinden bir şeydir. Size ilimden pek az bir şey verilmiştir.» buyurmaktadır.

(18) Sonradan yaratılmıştır.

(19) İnsanoğlunun elde edebileceği bilgi sınırlıdır. Onun ilmi Allah'ü Teâlâ'nın müsaade ettiği kadar olup, bilinmesine Allah'ın izin vermiş olduğu şeyler dahilinde olabilir.

(20) Ortalama 60-70 kg ağırlığa sahip olan insanoğlu 50-60 bin tonluk gemileri büyük denizlerde, 1000-2000 kişilik orduları semâlarda dolaştırması, üzerinde derin derin düşünmeğe değer mevzulardır.

(21) Bu halde ayrıca vücûdun, Kalbe bağlı olduğunu göstermektedir.

(22) Nitekim Cenâb-ı Hak, Hûd sûresinin 114 ncü âyetinde meâlen:

— Muhakkak surette güzellikler beş vakit namaz ve öteki hayırlı ameller kötülükleri yok eder, onları temizler» buyurmuştur.

— Günah ve isyanlara karşı tevbe ve istiğfar etmek kirli elbiseyi sabunla yıkamak gibidir. Veya Hadis-i Şerifte buyurulduğu veçhile,

— Tevbekâr olan suç işlenmemiş gibidir. Râmüz'ul-Ahâdis, H. Nu. 197.

Rabbimiz Allah'ü Teâlâ Bakâra sûresinin 222 nci âyetinde meâlen,

— Allah, tevbe ve istiğfara devam edenleri, ve çokça temizlenenleri sever.» buyurmaktadır.

Efendimiz başka hir hadislerinde:

— Bir kötülük yaptığında hemen arkasından bir de iyilik yap» buyurmuşlardır. Ahmet b. Hanbel, Ebû Zerr (r.a.)dan rivayet etmiştir. Feyzül Kâdir, H. Nu. 764.

(23) Ahmet b. Hanbel, Ebû Zerr (r.a.)dan rivayet ediyor. Feyzül Kâdir, Hadis Nu. 764 Hadisi sahihtir.

(24) Nitekim Allah'ü Teâlâ Şûra sûresinin 88 âyetinde meâlen:

— O günde ki ne mal faide eder, ne de oğullar!...» diye buyurmuştur.

(25) Tabarânî, Hâkim ve Ebû Yâlä Amur bin Rabia'dan rivayet etmişlerdir. Hadisi sahihtir. Feyzül Kadir, H. Nu. 622.

(26) Elimdeki kaynaklarda bu metni bulamadım.

Edebiyat

İslâmî Türk Edebiyatında Tevhidler ve Münacaatlar

Dr. Neclâ PEKOLCAY
İst. Yük. İslâm Enst.
Öğrt. Üyesi

— II —

TEVHİDLERİN ekseriyeti kasîde tarzında yazılmış olmakla beraber, başka edebî şekiller içinde de bu nev'e dâhil edebileceğimiz parçalara rastlanırken, bunların daha ziyâde münâcâta yöneldiğini görmekteyiz. XIII. asırda çok defa sâde bir dille yazılmış örnekleri buluyoruz. Sultan Veled'in de böyle manzûmeleri mevcut:

Karnum açdur karnum açdur karnum aç
rahmet itgul Tanrı bana kapu aç
uçmak aşından dilerem bir çanak
nur hamirinden iki üç bazlamaç
rahmetün eksilmeye Sen çok saç

XIV. asırda tevhidlerin nev'i içinde, planlı bir şekilde, tam bir belirtiyeye kavuştuğu görülüyor. Ahmedî'den bir örnek:

Hamd Sana yaraşur i Pâdişâh-ı bî-zevâl
kim Kadîm-i lemyezelsin ü kerîm-i lâ-yezâl
izzetün fikründe kalmış akl gonca bigi teng
kudretün vâsfinda olmuş rûh lâle bigi lâl
yir ile gök toludur Senden velî bî-ittisâl
kamu âlemden berîsin Sen velî bî-infisâl
yir ü gökü düzüp itdün nûr ile zulmet ayân
dün ü günü nazm idüp rast kıldun mâh ü sâl
encüm ü ay ü gün ile göklere virdün safâ
yire hayvân ü nebât ile bağışladun cemâl

.....
 Evvel ü âhir gü Sensin zâhir ü bâtin dahî
 pes arada gayr var dimek tasavvurdur muhâl

Sana lâıyıkdur ibâdet kim Senündürür yakîn
 halk ü emr ü lûtf u kahr u kudret ü izz ü celâl
 akl ü nefis olmuş Senün fermânun altında mutî
 ins ü cin itmiş misâlün mücibine imtisâl

za'fımı görüp bana Sen merhamet it i Rahîm
 kim azâbuna idemez seng ü âhen ihtimâl
 benligün bendinden âzâd eylegil Sen beni kim
 bu taallûk perdesi yolunda olmuşdur vebâl

Rabbânî'den (XV. asır) :

İ kerîm ü lemyezel Sensin kamudan ibtidâ
 saltanat külli Senündür mâverâ vü mâsivâ
 bir sahisin kim sehânun lûtfuna yokdur aded
 bir ganîsin kim du âlem Senden almışdur gınâ
 hürmetün levhinde hayrân oluban şâm ü seher
 rahmet ü fazlunda sergerdan-durur arz u semâ
 çünki tekvîn-i ezelden emr itdün emrile
 halk itdün hikmetünle akl-ı külli evvelâ
 nefis-i küll ü cism-i kül andan zuhûr itdi kamu
 müfredât-ı kâinât ü ibtidâ vü intihâ

ger disem cevhersin i Hakkum irer akla halel
 ger araz dirsem degülsün çün araz bulmaz beka

Sensin ol kim evvelîn ü âhirin ilmindedür
 Sensin ol kim tayyib ü tâhirler itdi ilticâ
 İzzet ü ta'zîm ile ervâh-ı kudsîler gibi
 âsitân-ı fazluna yüz tutmuşuz k'oldur revâ

Fuzûlî'den (XVI. asır) :

Âferîn ey sâni'-i tenperver ü cân âferîn
 Hâliku'l-esyâ İlâhü'l-halk-ı Rabbü'l-âlemîn
 mübdi'-i âsâr-ı kudret akd-i peyvend-i vücûd
 zâbit-i erkân-ı fitrat nakşbend-i mâ' ü tıyn

sun'un evvânında bir kandil devr-i âsuman
 san'atın dibâcesinden bir varak rûy-i zemîn
 arsa-i idrâk-i feyz-i re'fetün dârü'l-emân
 rişte-i ümmîd-i feyz-i rahmetün hablü'l-metin
 dergah-i ta'zîm ü tekrîminde âlem kâmcûy
 hirmen-i ihsân ü eltâfında Âdem hûşecîn
 hâkden her zerre te'yîdinle bir cism-i lâtif
 âbdan her katre tevfikinle bir dürr-i semîn

hiçkes cürm ile dergâhunda olmaz nâ-ümmîd
 Senden ister kâm ger rüsvâ ve ger halvet-nişîn
 Sendin izhâr eyleyen mâşûka âşık şevkını
 âşıkı Sensin kılan mâşûk şevkiyle hazîn

.....
 tâatin eyler Fuzûlî tâkat oldukça vefî
 hırs ile ne ravza-i Rıdvân diler ne hûruîn
 hûruîn ü ravza-i Rıdvân havâ-yı nefsdür
 nefsden geçmişdür ol Senden rızâ ister hemîn

Cevrî'den (XVII. asır) :

Âferîn ey bâsît-ı envâr-ı ışk
 itdi zâtında zuhûr âsâr-ı ışk
 viridi nûrun cevher-i ışka cilâ
 kalb-i âdem buldı andan incilâ
 câm-ı ışkından olanlar cür'a-nûş
 oldılar âfetresân-ı akl u hûş
 elleründen düşdi câm-ı ihtiyâr
 dilleründen gitdi ârâm ü karar

her biri bir tavra girdi bî-şuur
 gonceveş oldı kimi hâmuş u lâl
 geldi güftâra kimi bülbül-sıfat
 cilvegâhın kıldı bâğ-ı mârifet
 âleme itdi tecellî hikmetün
 nice bin yüzden göründi kudretün

(Devâmı gelecek sayıda)

İslâm Medeniyeti Sizindir!

**OKUYUNUZ
OKUTUNUZ
ABONE OLUNUZ
ABONE BULUNUZ.**

İslâm Medeniyeti